

**PROGRAMET E KURRIKULËS ME ZGJEDHJE TË DETYRUAR TË
GJIMNAZIT**

FUSHA: GJUHË E HUAJ

LËNDA: GJUHË ANGLEZE

KODI: 3.1.12.Z

PROGRAMI I LËNDËS SË GJUHËS ANGLEZE

PËR KLASËN E 12^{të}

TIRANË, PRILL 2010

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12te si lëndë me zgjedhje është një dokument zyrtar dhe vazhdimësi e programit të klasës 11te si lëndë me zgjedhje. Ai ka për qëllim të arrijë dhe të realizojë standardet e mësimdhënies, të mësim-nxënies dhe të vlerësimit të nxënësit, në nivelin gjuhësor B1, sipas Kuadrit të Përbashkët Evropian të Referencave për Gjuhët (KPER), duke mundësuar që nxënësi nga përdorues i nivelit A2+ të gjuhës në klasën e 11te në përfundim të studimeve të klasës së 12te, të bëhet përdorues prag i pavarur, që i korrespondon nivelit B1 të gjuhës.

Programi i klasës së 12te për gjuhën angleze si lëndë me zgjedhje siguron një mësimdhënie intensive në drejtim të zhvillimit të aftësive dhe kompetencave gjuhësore dhe kulturore me qëllim që të sigurojë tek nxënësit njohjen e mëtejshme të gjuhës dhe kulturës së vendeve anglishtfolëse, në mënyrë që ata të përgatiten për studime të mëtejshme, si dhe për tregun e punës brenda dhe jashtë vendit.

Programi i klasës së 12te për gjuhën angleze si lëndë me zgjedhje do të kujdeset që njohuritë e mëparshme të gramatikës dhe të leksikut të rimerren dhe të pasurohen me elemente të rinj gramatikorë e leksikorë, duke u ndërthurur me zhvillimin e mëtejshëm të aftësive dhe të shprehive të dëgjuarit, të lexuarit dhe të shkruarit, nëpërmjet ushtrimeve përkatëse dhe të larmishme në përputhje me nivelin B1, si dhe duke i kushtuar rëndësi të veçantë të folurit përmes përdorimit të ushtrimeve ndër-aktive.

Programi i klasës së 12te për gjuhën angleze lëndë me zgjedhje, gërshetohet edhe me njohuritë që nxënësit përftojnë në lëndët e tjera, p.sh.: histori, gjeografi, biologji etj. Kjo ndërthurje ndër-lëndore i shërben formimit të përgjithshëm të nxënësve dhe bëhet në mënyrë të studiuar e të kujdesshme, duke qenë se njohuritë e tyre në gjuhë nuk janë ende të konsoliduara mirë.

1. SYNIMI I LËNDËS

Programi i klasës së 12te për gjuhën angleze lëndë me zgjedhje synon:

- të plotësojë nevojat e nxënësve në përmbyllje të ciklit shkollor të gjimnazit sipas nivelit të tyre gjuhësor B1;
- të thellojë njohuritë dhe shprehjet gjuhësore, duke zhvilluar të katër shprehjet, përkatësisht të dëgjuarit, të lexuarit, të folurit e të shkruarit, në mënyrë që nxënësi të arrijë nivelin B1 në përfundim të programit;
- të aftësojë nxënësit të reagojnë ndaj kulturave të dy gjuhëve;
- të zhvillojë komunikimin gjuhësor e ndërkulturor të nxënësve në përputhje me nivelin dhe moshën e tyre, duke përdorur tematika të ndryshme ndër-kurrikulare dhe kulturore me qëllim që nxënësit të njihen e të përballen me kulturën e vendeve anglisht folëse.
- të ngjallë dashurinë për të mësuarit gjatë gjithë jetës.

2. OBJEKTIVA TË PËRGJITHSHËM

Programi i klasës së 12te për gjuhën angleze, lëndë me zgjedhje, ka si objektiv kryesor që nxënësit në mbyllje të ciklit të gjimnazit të shprehen qartë dhe lirshëm në fusha të ndryshme, duke përdorur një fjalor dhe gramatikë në përputhje me nivelin gjuhësor B1 .

Në mbyllje të këtij programi nxënësit duhet të jenë të aftë të shprehin idetë dhe mendimet e tyre shkurt dhe qartë. Objektivat e përgjithshëm përcaktohen e detajohen sipas katër shprehive gjuhësore, fushave tematike dhe funksioneve gjuhësore. Ata janë të rëndësishëm për organizimin e procesit mësimor dhe vlerësohen nga mësuesi dhe vetë nxënësit. Për më tepër, parashtrimi i objektivave mundëson zhvillimin e të menduarit kritik, si dhe siguron pavarësinë e nxënësve në procesin e nxënies.

Duke qenë se programi i klasës së 12te për gjuhën angleze lëndë me zgjedhje synon të pasqyrojë dhe të ndërthurë njohuritë e gjuhës angleze me lëndët e tjera, ai zhvillon tek nxënësi:

- Shkathësinë dhe saktësinë me shkrim dhe me gojë;
- Aftësinë për të lidhur situatat gjuhësore të krijuara në klasë me ato të jetës reale;
- Aftësinë për të bërë dallimet ndërmjet kulturave të ndryshme.

Objektivat janë të detyruar për përdoruesit e programit (mësuesit, instruktorët, drejtuesit e shkollave, nxënësit dhe prindërit).

3. OBJEKTIVA

a) Objektiva sipas standardit në komunikim

Përshkrimi. Objektivat e standardeve në këtë fushë e vënë theksin në analizën gjuhësore dhe thellojnë ndërveprimin gjuhësor për të realizuar më mirë komunikimin në gjuhën angleze. Programi i klasës së 12te vendos një standard më të lartë gjuhësor në mënyrë që nxënës/i,-ja të përballojë situata të ndryshme të komunikimit të përditshëm, ku sasia e informacionit që shkëmbehet është më e madhe dhe e një shkalle më të lartë vështirësie.

	Objektiva
Komunikimi	Në fund të klasës së 12 ^{te} nxënës/i,-ja aftësohet: <ul style="list-style-type: none">• të ndjekë biseda jo shumë të thjeshta;• të kuptojë, të këmbëjë; të miratojë; të kundërshtojë; informacione jo shumë të thjeshta;• të përcjellë një informacion paksa të vështirë;• të shprehë pëlqime e mospëlqime duke dhënë edhe shpjegime përkatëse;• të ndërveprojë ne mjedisin gjuhësor në mënyrë pothuajse të pavarur duke përshkruar edhe situata të caktuara;• të përcjellë mesazhin në mënyrën e duhur;• të shkruajë letra dhe aplikime për shkollë/punë;• të përshkruajë situata të caktuara nga jeta e përditshme;

	<ul style="list-style-type: none"> të përmbledhë mendimet dhe nxjerrë idenë kryesore në situata të jetës së përditshme në shkollë dhe jashtë saj, bota rreth nesh, bota e komunikimit, etj.
Veprimtaritë e komunikimit	<p>Në fund të klasës së 12te nxënës/i,-ja aftësohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> të miratojë; të kundërshtojë; të kërkojë e të japë leje; të shprehë një urim; të shprehë keqardhje dhe dëshira; të falë dhe të kërkojë falje; të nxisë dialogun dhe komunikimin; të shprehë pëlqime dhe mospëlqime; të tregojë <p>me një gjuhë të larmishme, për përvoja të ndryshme në situata të jetës së përditshme, si: festa, mbrëmje, takime, ditëlindje, treg, shërbime, udhëtime, veprimtari sportive etj në një gjuhë dhe leksik disi të pasur, madje dhe me disa idioma apo shprehje idiomatike që përputhen me nivelin B1.</p>

b) Objektiva sipas standardit në kulturë

Përshkrimi. Objektivat e standardeve në këtë fushë thellojnë njohuritë kulturore dhe të sjelljes gjuhësore të nxënësit duke dalluar elementet kulturore të gjuhës që mëson si dhe duke vendosur marrëdhënie me kulturën e gjuhës amtare dhe anasjelltas.

	Objektiva
Kultura	<p>Në fund të klasës së 12te nxënës/i,-ja aftësohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> të vendosë marrëdhënie ndërmjet kulturës amtare dhe kulturës së vendeve anglishtfolëse, duke përcaktuar dhe zbatuar strategji të ndryshme; të zotërojë njohuri të përgjithshme për të dhënat gjeografike, ekonomike e politike të vendeve kryesore anglishtfolëse; të përdorë sipas regjistrave të ndryshëm të gjuhës angleze (zyrtare, miqësore, konfidenciale, normale, informale etj.) rregullat e mirësjelljes (përdorim i përshkallëzuar i urimeve, përshëndetjeve, formave të adresimit, fjalëve të urta etj.); të kërkojë fjalën në publik, duke mirë-kontrolluar e përdorur si duhet gjestet dhe pozicionin që shoqëron ligjërimin; të shmangë format urdhërore, duke i zbutur ato me kushtoren (format modale) kur shpreh një kërkesë; të dijë si të përdorë pasthirrat përkatëse, etj;

	<ul style="list-style-type: none"> të flasë dhe të komentojë rreth monumenteve të artit, personaliteteve, ngjarjeve të rëndësishme të historisë dhe të aktualitetit;
--	---

c) Objektivat sipas standardit në formimin gjuhësor

Përshkrimi. Objektivat e standardit në këtë fushë e aftësojnë nxënës/in,-en të krijojë e të ndërthurë elemente të larmishëm gjuhësore. Nxënës/i,-ja nxitet të praktikojë struktura gramatikore të gjuhës angleze në situata të ndryshme ligjërimore. Këtu elementët gramatikore janë thellim dhe përforcimi i elementëve të marrë në vitet e mëparshme të studimit, duke tentuar në përdorimin e tyre dhe të strukturave të reja gjuhësore, në situata më të ndërlikuara drejt një shkalle më të lartë saktësie.

	Objektivat
Elemente gramatikore	<p>Në fund të klasës së 12^{të} nxënës/i,-ja aftësohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të përdorë në mënyrë krijuese dhe të saktë, emrin, mbiemrin, përemrin, foljen në kohë dhe kombinime të ndryshme, ndajfoljet, strukturën dhe rendin e fjalisë, etj ▪ nxënësi aftësohet të përdorë: <ul style="list-style-type: none"> ✓ formën veprorë dhe pësorë të foljes në struktura të ndërlikuara, ✓ foljet kalimtare e jokalimtare, ✓ struktura të ligjëratës së drejtë dhe të zhdrejtë, ✓ fjalitë e përbëra (kushtore, dëshirore, kohore), dallimet kuptimore në përdorimin e formave të pashtjelluara, ✓ lidhëzat, ✓ format e foljeve frazale e modale, ✓ përemrat vetvetorë, përemrat e pacaktuar, ✓ rendin e fjalëve në fjali, ✓ mbiemrat dhe format e tyre më të ndërlikuara, ✓ ndajfoljet dhe nyjat, ✓ emrat e përbërë, ✓ parashtesat dhe prapashtesat, etj.... <p>nëpërmjet situatave të ndryshme nga jeta e përditshme.</p>

4. OBJEKTIVAT SIPAS AFTËSIVE GJUHËSORE

Aftësia	Objektivat
----------------	-------------------

Të dëgjuarit	<p>Në fund të klasës së 12^{të} nxënës/i,-ja aftësohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • të ndjekë një ligjëratë ose parashtrim mbi tema të interesit personal ku tema të jetë e njohur dhe paraqitja e drejtpërdrejtë, e thjeshtë dhe e ndërtuar qartë; • të kuptojë me pak sforcim një pjesë të madhe të asaj që është thënë në praninë e tij nga folës vendas, por mund të ketë pak vështirësi për të marrë pjesë në diskutim; • të kuptojë idetë kryesore të ndërhyrjeve të ndryshme nga pikëpamja e brendisë dhe e formës mbi një temë konkrete ose abstrakte; • të kuptojë një informacion faktik, të drejtpërdrejtë mbi tema të jetës së përditshme, lidhur me shkollën, kohën e lirë, duke kapur mesazhin e përgjithshëm dhe hollësitë, në kushtet e një shqiptimi të qartë; • të kuptojë shumicën e emisioneve të lajmeve dhe revistave televizive, tema e të cilave paraqet interes personal, dhe gjuha është standarde dhe e artikuluar qartë;
Të lexuarit	<p>Në fund të klasës së 12^{të} nxënës/i,-ja aftësohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • të kuptojë tekste paksa të gjata dhe të një shkalle vështirësie mesatare mbi tema konkrete të përditshme; • të kuptojë thelbin e një teksti të panjohur; • të kuptojë në një nivel të kënaqshëm tekste faktike, të drejtpërdrejta mbi tema të fushës dhe interesave të tij; • të identifikojë fjalë dhe shprehje të panjohura me ndihmën e kontekstit mbi tema që kanë lidhje me interesat e tij; • të dallojë përfundimet kryesore të një teksti argumentues të ndërtuar qartë; • të kuptojë tekste të fushave të ndryshme të dijes me ndihmën e fjalorit; • të kuptojë përshkrimin e ngjarjeve, ndjenjave, dëshirave gjate letër këmbimit të rregullt me një mik;
Të folurit	<p>Në fund të klasës së 12^{të} nxënës/i,-ja aftësohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • të shkëmbejë, të verifikojë e të konfirmojë informacione; • të përballojë situata jo të zakonshme dhe të shpjegojë përse ka vështirësi; • të shpjegojë një problem, të diskutojë mbi të, të krahasojë e të japë zgjidhjet; • të komentojë pikëpamjen e dikujt; • të vërë në dukje rëndësinë e fakteve dhe përvojave personale, të shprehë opinione dhe t'i mbrojë ato duke i dhënë shpjegime dhe argumente; • të argumentojë me pak vështirësi duke qenë i kuptueshëm në të shumtën e kohës;

	<ul style="list-style-type: none"> • të reagojë ndaj ndjenjave të tilla si, habia, gëzimi, trishtimi dhe t'i shprehë ato; • të japë shkurtime arsyeshme dhe shpjegime në lidhje me opinionet, projektet dhe veprimet; • të shprehë me mirësjellje pikëpamjen e tij dhe të ftojë të tjerët të shprehin pikëpamjet e tyre mbi temën të ndryshme.
Të shkruarit	<p>Në fund të klasës së 12^{të} nxënës/i,-ja aftësohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • të shkruajë tekste të strukturuar thjeshtë mbi një gamë temash të ndryshme; • të bëjë përshkrime të thjeshta, të drejtpërdrejta mbi një gamë të gjerë temash të njohura, në kuadrin e fushës së tij/saj të interesit; • të mbajë shënime dhe të shkruajë letra personale për të kërkuar ose transmetuar informacione duke vënë në pah pikat që i konsideron të rëndësishme; • të bëjë përmbledhjen e një përvoje, duke përshkruar ndjenjat dhe reagimet e tij, në një tekst të thjeshtë e koherent; • të shkruajë ese mbi temën të interesit të përditshëm; • të shkruajë raporte që respektojnë formën standarde dhe që transmetojnë informacione faktike dhe justifikojnë veprimet.

5. KËRKESA TË GJUHËS ANGLEZE NDAJ LËNDËVE TË TJERA

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12^{të} integrohet me lëndët e tjera që nxënës/i,-ja zhvillon gjatë vitit shkollor, duke i shërbyer formimit më të plotë gjuhësor, intelektual dhe kulturor të nxënësve.

Meqenëse njohja rreth botës është më e plotë, në këtë fazë të arsimit bëhet e mundur që aftësitë shprehëse gjuhësore të rriten, duke thelluar kështu integrimin ndër-lëndor.

Ndërthurja ndër-lëndore shprehet si më poshtë:

1. Lidhja mes gjuhës angleze dhe *matematikës* shprehet në përdorimin e shifrave, të numrave dhe të veprimeve matematikore në gjuhën e huaj, si p.sh.: sistemi metrik evropian dhe anglez.
2. Lidhja e gjuhës së huaj me shkencat natyrore, p.sh.: me *biologjinë*, reflektohet në trajtimin e temave rreth trupit të njeriut, bimësinë, si dhe në ndikimin e funksioneve që ato kryejnë.
3. Në lëndën e TIK-ut, nxënës/i,-ja aftësohet të përdorë internetin, e-mailin, programe të ndryshme që e ndihmon atë të eksplorojë të rejtat mbi botën që ai/ajo studion.
4. Me *artet* janë të lidhura ngushtë temat rreth personaliteteve dhe kontributit të tyre në fushën e sportit, muzikës, modës dhe pikturës.

5. Me *shkenca sociale* janë të lidhura tema, si: miqësia, marrëdhëniet familjare, marrëdhëniet në shkollë, marrëdhëniet në komunitet, koha e lirë dhe shfrytëzimi i saj si pjesë e fushës tematike “Jeta shoqërore dhe personale”.

Bashkërendimi ndër-lëndor në programin e klasës së 12te mundëson realizimin e synimeve dhe objektivave të përgjithshme të programit për:

edukimin intelektual. Gjatë njohurive që nxënës/i,-ja merr në këtë nivel shkollimi, ai/ajo fillon të analizojë, të sintetizojë dhe të vlerësojë, duke rritur cilësinë e nxënies dhe pavarësinë e tij të nxënies.

edukimin mjedisor. Temat rreth ndotjes dhe mjedisit paraqesin kontekste kuptimplote, ku shqetësimi dhe nevoja për zgjidhjen e problemeve shoqërohet me fjalor dhe struktura gramatikore më të ndërlikuara, duke forcuar aftësinë shprehëse gjuhësore për të krahasuar dhe analizuar shkaqet, pasojat dhe zgjidhjet.

edukimin kulturor dhe etik. Përmes lëndëve historike, gjeografike, letërsie dhe arti nxënës/it,-et fitojnë njohuri për vendet anglishtfolëse, kulturën, mënyrën e jetesës, doket e zakonet. Këtu përfshihen edhe shprehjet etike specifike të këtyre popujve, si pjesë të tyre kombëtare. Ky edukim e ndihmon nxënës/in,-en të reflektojë sisteme vlerash të ndryshme.

Përmes konteksteve ndërveprimi të ngjashme me ato reale nxënës/i,-ja mëson jo vetëm rreth këtyre kulturave, por edhe si të përshtatet me to. Kjo realizohet përmes funksioneve gjuhësore, si p.sh.: të kërkojë falje e sqarime, të shprehë keqardhje e gëzim, aprovim apo mosaprovim etj.

edukimin për të drejtat e njeriut. Njohja e kulturave të vendeve anglishtfolëse arrihet nëpërmjet temave: të barazisë sociale, të diskriminimit social, të respektit reciprok, të barazisë gjinore si çështje themelore për një shoqëri moderne.

atdheadashurinë. Njohja dhe krahasimi i kulturave të vendeve anglishtfolëse dhe vendase, dallimi i veçorive dhe i të përbashkëtave ndërgjegjësojnë nxënës/in,-en për identitetin kombëtar dhe kulturor.

6. KËRKESA PËR ZBATIMIN E PROGRAMIT

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12te lëndë me zgjedhje është një dokument zyrtar, pjesë e tërësisë së dokumenteve zyrtare për lëndën e gjuhës angleze, si: kurrikula e gjimnazit dhe standardet e fushës kurikulare, ku kjo lëndë bën pjesë. Ky program reflekton hapat që përdoruesit (p.sh. mësues/e, instruktorë/e etj.) ndërmarrin gjatë planifikimit të procesit të mësimdhënie / mësim-nxënies, si dhe të vlerësimit.

Tipari kryesor i kurrikulës së gjimnazit është dhënia në formë spirale e kompetencave gjuhësore, që nënkupton përsëritjen dhe rimarrjen e tyre në veprimtari dhe kontekste gjuhësore gjithnjë e në rritje. Për këtë arsye, përdoruesit e programit duhet të njihen me programet lëndore të lëndës së gjuhës angleze për klasat paraardhëse, si dhe nivelin gjuhësor A1, A2, B1, sipas Kuadrit Evropian të Referencave për Gjuhët.

Përderisa programi i gjuhës angleze për klasën e 12te me zgjedhje ndërthuret me programet e lëndëve të tjera, dhe përdoruesit duhet të njohin edhe standardet e të gjitha fushave të tjera të të nxënies dhe të gjitha programet lëndore të njëjtit vit.

Zbatimi i programit duhet të bëhet duke respektuar parimet e barazisë gjinore, etnike, kulturore, racore dhe fetare.

Zbatimi i programit realizohet nëpërmjet hartimit individual të planeve vjetore, semestrale dhe ditore, ku mësues/i,-ja ka liri veprimi në përputhje me nevojat e nxënësve.

A. Objektivat

Objektivat e parashtruar në programin e gjuhës angleze për klasën e 12^{të} janë të detyrueshëm për t'u realizuar, si nga mësues/i,-ja, edhe nga nxënës/i,-ja. Kjo do të thotë se të gjithë nxënësve duhet t'u jepet mundësia që të nxënë çka përshkruhet tek objektivat. Realizimi i objektivave në tema, kapituj e njësi mësimore dhe renditja e tyre është zgjedhje e lirë e zbatuesit të programit.

Meqenëse niveli i nxënësve brenda klasës është i ndryshëm, atëherë mësues/i,-ja ka nevojë të bëjë punë të diferencuar me nxënësit e tij/saj. Kjo kërkon që, përveç përcaktimit të objektivave të përgjithshëm të arritjeve, të përcaktojë edhe objektivat për nxënësit e nivelit të ulët, të nivelit mesatar dhe të nivelit të lartë.

Orët mësimore

Gjuha angleze për klasën e 12^{të} me zgjedhje zhvillohet me 2 orë mësimore në javë. Përdoruesit e programit duhet të respektojnë sasinë e orëve vjetore të lëndës së gjuhës angleze, mbasi sasia e orëve rekomandohet sipas fushave. Por kjo nuk do të thotë se mësimdhënia e mësim-nxënia do të zhvillohet në këtë renditje gjatë gjithë vitit shkollor. Ata janë të lirë të ndryshojnë me 10% (shtesë ose pakësim) orët e rekomanduara për secilën fushë. Kjo do të thotë se, kur mësues/i, -ja ndeshet me vështirësi të caktuara në përmbushjen e objektivave të kapitullit, ai/ajo ngadalëson hapin. Por ai/ajo mund të ecë më shpejt në realizimin e objektivave, kur vë re se nxënës/it,-et provojnë me shkrim apo me gojë një përvetësim të kënaqshëm në gjuhën angleze.

Afërsisht **70%** e orëve mësimore të përgjithshme në programin e gjuhës angleze për klasën e 12^{të} me zgjedhje përdoret për shtjellimin e njohurive të reja lëndore dhe **30%** e tyre përdoren për përpunimin e njohurive (gjatë vitit dhe në fund të vitit shkollor).

Shpërndarja e orëve mësimore

Gjuha angleze për klasën e 12^{të} me zgjedhje zhvillohet me 2 orë mësimore në javë (34 javë x 2 orë = 68 orë vjetore).

Gjatë shtjellimit linear të lëndës në tekst (në module e njësi mësimore) fushat ndërthuren me njëra-tjetrën. Mësues/i,-ja është i/e lirë të bëjë kombinimin e tyre brenda një moduli ose një njësie mësimore, pavarësisht renditjes dhe shpërndarjes së orëve për sa vijon:

Komunikimi dhe formimi kulturor zë 53 orë, të cilat ndahen sipas fushave:

a) 31 orë mësimore për *kulturën dhe komunikimin* (nga të cilat, 70% e tyre, që përbëjnë 21 orë, do të jenë për trajtimin e lëndës së re, ndërsa 30% e tyre, që përbëjnë 10 orë, do të shërbejnë për përpunimin e njohurive; me përpunim do të kuptojmë p.sh.: përforcimin e informacionit të marrë në tema përkatëse apo ushtrime për mendimin kritik rreth këtij informacioni).

b) 22 orë për *veprimtaritë dhe funksionet e komunikimit* (nga të cilat, 70% e tyre, që përbëjnë 15 orë mësimore, do të shërbejnë për njohuritë e reja, ndërsa 30% e tyre, d.m.th. 7 orë mësimore, do të përdoren për përpunimin e njohurive. Në këtë fushë

mësues/i,-ja bën përpunim njohurish për integrimin tërësor të lëndës d.m.th. ai/ajo jep detyra komplekse ku pasqyrohen njohuritë e përfuara sipas fushave në një modul).

Formimi gjuhësor zë 15 orë, në të cilat mësues/i,-ja shtjellon në bashkëveprim me nxënësit njohuri gramatikore dhe ushtrime gjuhësore gramatikore e leksikore (nga të cilat 70% e tyre, që përbëjnë 11 orë mësimore, do të shërbejnë për trajtimin e strukturave të reja, ndërsa 30% e tyre, që përbëjnë 4 orë, do të shërbejnë për rimarrjen, përpunimin dhe përforcimin e tyre).

Realizimi i orëve të përgjithshme (68 orë në vit) është sa i detyrueshëm, aq edhe elastik. Është i detyrueshëm sepse duhen zhvilluar të gjitha orët e planifikuara deri në fund të vitit shkollor, është elastik sepse shpërndarja përgjatë vitit dhe mbushja me material mësimor është kompetencë e mësues/it,-es të gjuhës angleze. P.sh.: 10% e orëve sipas fushave tematike, mësues/i,-ja është i/e lirë t'i përdorë si brenda një fushe për shtesë, ashtu edhe t'i transferojë te një fushë tjetër në varësi të nevojave të nxënësve.

Sugjerohet që përmbajtja mësimore e lëndës së gjuhës angleze për klasën e 12^{të} me zgjedhje të realizohet përmes fushave tematike, jo detyruese, të cilat gjejnë pasqyrim në tema si më poshtë: Shokët, Personaliteti, Komuniteti, Udhëtimet, Figurat historike, Shkrimtarët, Artistët, Trupi dhe shëndeti, Sportet, Ushqimet dhe ushqyerja, Gjeografia e gjuhës, Mënyra e jetesës, Profesionet, Blerjet e ndryshme, Shpikësit dhe shpikjet, Teknologjia.

Përpunimi i njohurive

Përpunimi i njohurive përmban:

- përsëritjen brenda një moduli (konceptet themelore);
- testimin e njohurive bazë;
- integrimin e njohurive të reja të një moduli me njohuritë e moduleve pararendëse;
- integrimin e njohurive të reja me njohuritë e lëndëve të tjera (edhe pse ky integrim do të përshkojë zhvillimin e çdo ore mësimi, gjatë përpunimit i duhet kushtuar kohë e veçantë);
- përsëritjen vjetore (pavarësisht nga ndarja në fusha tematike ose në module, lënda duhet parë si një e tërë);
- testimin vjetor (nuk është i detyruar).

Në orët mësimore që i përkasin përpunimit të njohurive dhe aftësive, mësues/i,-ja zhvillon edhe tema me nismën e tij/saj ose me kërkesën e vetë nxënësve. Këto tema mund të pikënisjen nga ngjarje aktuale ose thjesht nga kureshtja e nxënësve.

Gjatë përpunimit të njohurive duhet t'i kushtohet vëmendje dhe kohë e posaçme kultivimit të:

- aftësive të përgjithshme, si p.sh.: të komunikimit, të zgjedhjes së informacionit, të menduarit kritik dhe krijues;
- aftësive të posaçme lëndore, si p.sh.: të dëgjuarit, të lexuarit, të folurit, të shkruarit;
- formimit të qëndrimeve, si p.sh.: qëndrimi etiko-social, si dhe qëndrimi gjatë punës në grupe të vogla.

Gjatë përpunimit të njohurive, nxënësve duhet t'u jepet mundësia të punojnë detyra tematike nga jeta e përditshme, projekte kurrikulare etj.

Rishqyrtimi vjetor, i cili bën pjesë në përpunimin e lëndës, synon të nxjerrë në pah dhe të përforcojë konceptet dhe metodat e kësaj lënde.

Programi me zgjedhje i klasës së 12te orienton gjithë procesin e mësimdhënies e të mësimnxënies së gjuhës angleze në nivelin A2+.

Mësues/i,-ja është i/e lirë të përdorë një larmi metodash e strategjish të mësimdhënies/mësimnxënies për t'ua përshtatur nevojave të nxënësve në klasa të ndryshme. Ai /ajo i kombinon këto metoda gjatë procesit mësimor dhe i përshtat ato në bazë të zhvillimit në rritje të kompetencave gjuhësore dhe të zhvillimit të pavarësisë së nxënës/it,-es në vijueshmëri të këtij procesi.

Mësimdhënia ka në qendër të saj metodën komunikuese, metoda me bazë detyrën, metoda funksionale dhe ajo e situatave sa më afër jetës reale etj. Zhvillimi dhe përvetësimi i këtyre metodave gjatë mësimdhënies/mësimnxënies i aftëson nxënësit të shprehën me shkrim dhe me gojë ndërmjet njëri-tjetrit dhe shokëve e shoqeve të tyre në vendet anglishtfolëse.

Në këtë nivel gjuhësor zbatohen të gjitha strategjitë për katër aftësitë gjuhësore, por ato përshkallëzohen nga niveli në nivel në varësi të objektivave.

Këto metoda realizohen nëpërmjet strategjive dhe teknikave të ndryshme sipas aftësive gjuhësore të: të dëgjuarit, të folurit, të lexuarit, të shkruarit.

Të dëgjuarit

Për të zhvilluar aftësinë e të dëgjuarit, nxënës/i,-ja ushtrohet të ndjekë këto strategji:

- të klasifikojë çështjet që dëgjon;
- të përqendrohet e të zbulojë detaje specifike;
- të hamendësojë dhe të arsyetojë mbi bazë të asaj që dëgjon;
- të përdorë njohuritë e tij/e saj të mëparshme;
- të bëjë lidhje mes asaj që dëgjon dhe materialit pamor;
- të përqendrohet te kërkesa e dëgjimit;
- të përpiqet që gjatë dëgjimit të kuptojë referencat kulturore, jo të njohura për të, duke përdorur kontekstin, për të hamendësuar kujt ato i referohen.

Të folurit

Për të zhvilluar aftësinë e të folurit, nxënës/i,-ja ushtrohet të ndjekë këto strategji:

- t'i kërkojë folësit të përsërisë çfarë tha, në rast moskuptimi;
- të mos ndalojë plotësisht ligjërimin, kur nuk di një fjalë ose shprehje, por të përdorë shprehje e fjalë të njohura;
- të përdorë shprehje si: Mm, Well, Kind of, Sort of etj., me qëllim që të fitojë kohë për gjetjen e fjalës së duhur;
- të përsërisë një pjesë të asaj çka thotë bashkëfolësi, për të miratuar se biseda ndërmjet tyre po përcillet në mënyrë të drejtë kuptimore;
- të komunikojë në mënyrë aktive me bashkëbiseduesin për të qartësuar atë që është thënë.

Të lexuarit

Për të zhvilluar aftësinë e të lexuarit, nxënës/i,-ja ushtrohet të ndjekë këto strategji:

- të lexojë pyetjet rreth tekstit dhe të mendojë për përgjigjet e mundshme;
- të gjejë përgjigjet e pyetjeve në tekst, duke përcaktuar paragrafin që u përket pyetjeve;
- të lexojë tekstin dhe të nxjerrë kuptimin kryesor;
- të përdorë përshkrimin me fjalë të njohura, kur nuk di kuptimin e një fjale të dhënë;
- të përdorë fjalë të tilla si: Right, Absolutely, Exactly etj., për të treguar interes dhe vëmendje ndaj bashkëbiseduesit;
- të bëjë bisedë të ndërsjellë me bashkëbiseduesin;
- të mbajë shënime gjatë një bisede ose diskutimi, për të përmbledhur mendimin e tij.

Të shkruarit

Për të zhvilluar aftësinë e të shkruarit, nxënës/i,-ja ushtrohet të ndjekë këto strategji:

- të mbajë shënime për informacionin që i duhet të përfshijë në detyrën e caktuar;
- të planifikojë paragrafët, duke shkruar idenë kryesore të secilit paragraf;
- të plotësojë paragrafët me informacion mbështetës, si: shembuj, sqarime etj.;
- të kontrollojë lidhjen logjike të paragrafëve, duke përdorur lidhëzat përkatëse;
- të redaktojë shkrimin e tij ose të këmbejë punën e tij me atë të shokut.

Parimet ku mbështetet zbatimi i programit

Vendosja e nxënësit në qendër të vëmendjes

Programi i gjuhës angleze për klasën e 12^{të} lëndë me zgjedhje ndërtohet duke marrë parasysh njohuritë e nxënës/it,-es, aftësitë e grupmohës, interesat, talentin dhe përvojat vetjake. Kjo realizohet:

së pari, përmes temave që u përshtaten interesave dhe nevojave të tij/saj gjuhësore dhe shoqërore;

së dyti, përmes vendosjes së objektivave të përshkallëzuar që kalojnë nga niveli B1 (dhe në disa raste në atë B1+);

së treti, përmes strategjive që nxisin ndërveprimin gjuhësor dhe komunikativ, duke e përfshirë nxënës/in,-en edhe në organizimin e veprimtarive dhe në përdorimin e teknikave që i përshtaten atij/asaj.

Krijimi i mjedisit të të nxënës

Edhe në këtë fazë të mësimin të gjuhës, krijimi i një mjedisi shkollor fizik, emocional, sfidues dhe nxitës është i rëndësishëm për ecurinë e procesit mësimor.

Atëherë kur nxënës/i,-ja ndihet i/e sigurt, mësimdhënia dhe nxënia plotëson ndjeshëm nevojat e tij/saj dhe arrin objektivat e përcaktuar.

Organizimi i klasës

Ky element didaktik lidhet me aspekte të tilla, si: planifikimin i orës së mësimit, organizimi i etapave të mësimdhënies/ mësim-nxënies, organizimi i veprimtarive, përzgjedhja e materialeve autentike, përdorimi i mjeteve audio-vizuale.

Mësues/i,-ja nxit iniciativën e nxënës/it,-es për të eksperimentuar e vepruar me gjuhën me qëllim që të plotësojë nevojat e tij/saj. Për këtë përdor format e punës në grup apo në çift, duke i përfshirë nxënësit në situata komunikuese të ngjashme me ato reale, për të forcuar bashkëpunimin gjuhësor dhe për të nxitur lirshmërinë e të shprehurit.

Mësues/i,-ja i gërsheton këto herë pas here dhe në forma të punës së pavarur, ku nxënës/i,-ja krijon ose zgjidh vetë një situatë problemore.

Të mësuarit bashkëveprues/bashkëpunues

Përmes formave komunikuese të punës në grup apo në çift, gjatë organizimit të veprimtarive në klasë, mësues/i,-ja siguron ndërveprimin gjuhësor si përcaktues në perfeksionimin e aftësive gjuhësore. Ai/ajo kujdeset të përfshijë gjithë nivelet e nxënësve në grupe dhe t'u ndajë detyrat duke u siguruar të gjithëve mbështetje dhe respekt për kontributin e dhënë në produktin e përbashkët. Këto forma rrisin shkallën e zotërimit të gjuhës dhe njëkohësisht i bën nxënësit shoqërisht më bashkëveprues, më të përgjegjshëm dhe tolerantë ndaj mendimit të të tjerëve.

Përdorimi i gjuhës në klasë

Në këtë nivel nxënës/i,-ja ka vështirësi në përdorimin e gjuhës angleze, për të shprehur njohuritë e konsoliduara në gjuhën amtare, megjithatë mësues/i,-ja e nxit dhe e mbështet maksimalisht në përdorimin e saj. Disa herë mësues/i,-ja thërret në ndihmë dhe gjuhën amtare për të shmangur keqkuptimet në situata të caktuara. Gjuha angleze mbetet mbizotëruese gjatë procesit mësimor.

Të mësuarit e gramatikës

Në nivelin B1 njohuritë gramatikore përshkallëzohen në sasi dhe vështirësi, por nxënësit mësojnë gramatikën në shërbim të komunikimit, larg mësimit tradicional të rregullave gramatikore. Nxënësit ekspozohen ndaj njohurive të reja gramatikore, gjatë trajtimit të përmbajtjes së materialit të ofruar përmes tematikës apo funksioneve gjuhësore e komunikuese. Përdorimi dhe ngulitja e mëtejshme e njohurive gramatikore sigurohet nëpërmjet veprimtarive dhe praktikave komunikuese.

Qortimi i gabimeve

Qortimi i gabimeve bëhet me shumë kujdes, në mënyre që të mos shkurajohen nxënësit gjatë të shprehurit në gjuhën angleze, sidomos në këtë nivel gjuhësor ku nxënësit akoma s'kanë fituar sigurinë e duhur për të vepruar lirshëm me gjuhën..

Qortimi i kujdesshëm nxit iniciativën, motivon nxënës/in,-en të eksperimentojë me njohuritë që ka dhe e bën atë më vetëbesues. Rrjedhshmëria gjuhësore është shumë e rëndësishme në këtë fazë, prandaj mësues/i,-ja ndërhyr me takt. Ai/ajo përdor forma të larmishme, qorton më shpesh kur nxënës/it,-et praktikojnë strukturat gramatikore dhe më rrallë kur ata janë duke punuar në grup, duke debatuar, apo duke diskutuar për tema të ndryshme.

Puna e diferencuar me nxënësit.

Më qëllim që të arrihen objektivat sipas standardeve të përcaktuara për nivelin B1, mësues/i,-ja planifikon punën e diferencuar me nxënësit.

Meqë niveli i arritjeve të nxënësve që i nënshtrohen programit të gjuhës angleze të klasës së 12te si lëndë me zgjedhje nuk është i njëjtë për të gjithë nxënësit, është e domosdoshme që veprimtaria mësimore të bazohet në parimet e pedagogjisë së diferencuar, ku çdo nxënës/e të ndihet aktiv/e, duke vënë në funksion njohuritë gjuhësore që ai/ajo ka, si dhe mundësitë në shërbim të nxënimit të tij/saj të mëtëjshëm. Prandaj, mësues/i,-ja planifikon një sërë metodash mësimdhënieje, teknika, strategji, forma vlerësimi që u përshtaten jo vetëm veçorive moshore të adoleshencës, por edhe temperamenteve individuale. Gjithashtu, mësues/i,-ja identifikon aftësinë përthithëse dhe mënyrat e veçanta të nxënimit, duke përzgjedhur ato më efikasat për gjithsecilin.

Me qëllim që t'i tërheqë të gjithë nxënësit në mësim, mësues/i,-ja duhet të përdorë disa *teknika*, si:

- të dëgjojë me kujdes nxënësit kur flasin dhe t'u japë përgjigje nxënësve në kohën e duhur;
- të ndjekë ecurinë e çdo individi duke mbajtur shënimet përkatëse;
- të ndajë përgjegjësitë e nxënësve për veprimtaritë individuale apo në grup;
- të japë vazhdimisht përshkrime të punës së nxënësve;
- të kërkojë prej tyre vlerësime të punës së tij/saj, me qëllim që të reflektojë ndaj dobësive;
- të motivojë nxënësit në mënyrë të barabartë;
- të nxisë pjesëmarrjen e nxënësve indiferentë në punën në grup dhe të nxjerrë në pah punën e tyre.

7. VLERËSIMI

Zbatimi i udhëzimeve për përdorimin e programit të klasës së 12te bën të mundur vënien në praktikë të një mënyre vlerësimi bashkëkohore të dijeve të nxënës/it,-es d.m.th. me bazë vlerësimin komunikativ me shkrim dhe me gojë gjatë gjithë procesit mësimor. Kjo metodë vlerësimi mbështetur në Kuadrin e Përbashkët Evropian të Referencave për Gjuhët dhe në Portofolin Evropian për Gjuhët, jo vetëm përshkon gjithë procesin mësimor, por shërben edhe për përmirësimin e këtij procesi.

Vlerësimi i nxënës/it,-es bëhet me notë sipas sistemit të vlerësimit të vendosur nga MASH-i dhe AVA. Ky vlerësim nuk përfundon me vendosjen e notës. Ai përqendrohet tërësisht në monitorimin dhe vlerësimin e njohurive të nxënësve të përfutuara në vazhdimësi, si dhe të rezultateve të arritura gjatë procesit të mësimdhënies/mësim-nxënies.

Kur vlerësimi mbështetet në aktivitetet e organizuara në klasë, të parashikuara në program në përputhje me objektivat e tij, ai siguron:

- një matje të rregullt të ecurisë së nxënës/it,-es në gjuhën angleze;
- një informacion për rivlerësim të përmbajtjes lëndore, si dhe cakton detyrat për të ardhmen;
- një përmirësim të njohurive të nxënës/it,-es;

- një përgjegjshmëri të gjithë pjesëmarrësve në procesin e mësimdhënies/mësim-nxënies (nxënës/e, mësues/e të gjuhës angleze dhe ndër-lëndor, drejtoria e shkollës, inspektori i arsimit për gjuhën angleze dhe detyrimisht edhe prindërit).

Vlerësimi mbështetet tërësisht në objektivat e programit lëndor dhe mësues/i,-ja nuk ka të drejtë të vlerësojë nxënës/in,-en për ata objektiva të arritjes që nuk përshkruhen në program.

Objektiv i vlerësimit nuk janë vetëm njohuritë dhe aftësitë, por edhe qëndrimet e nxënësve, si qëndrimet etiko-sociale, në përgjithësi dhe ato të bashkëpunimit me të tjerët, në veçanti. Vlerësimi i nxënës/it,-es duhet të jetë sa më objektiv dhe i matshëm. Asgjë nuk është më nxitës, sesa suksesi i arritur duke u përballur me gjendjen reale në të cilën ndodhet një nxënës/e.

Vlerësimi mund të organizohet në disa forma:

Vlerësimi mund të bëhet individual ose në grup, në klasë ose jashtë saj. Nxënës/i,-ja vlerësohet me notë, ndërsa demonstroi arritjet e tij/saj me gojë, me shkrim ose nëpërmjet veprimtarish e produktesh të tjera, si: vallëzon, eksperimenton, prodhon një maket etj.

Vlerësimi me shkrim dhe me gojë klasifikohet në:

Vlerësim formues, me anë të të cilit merret informacion rreth asaj që është arritur nga nxënës/i,-ja në formimin e tij/saj gjuhësor, në përputhje me objektivat e caktuar.

Vlerësim diagnostikues, i cili bëhet në mënyrë të vazhdueshme, për të marrë informacion rreth përgatitjes ditore dhe përvetësimit të materialit gjuhësor të dhënë më parë. Ai, gjithashtu, jep informacion për efektivitetin e të nxënësit dhe ndihmon në ecurinë e mëtejshme të mësimdhënies/nxënies.

Vlerësim motivues, ndihmon për të nxitur dëshirën e nxënës/it,-es për mësimin e gjuhës angleze. Ky vlerësim është i vazhdueshëm dhe gjatë gjithë procesit mësimor. Mësuesi realizon këtë lloj vlerësimi duke gjetur shprehjet e duhura motivuese, si p.sh.: mirë, shumë mirë etj. dhe duke përdorur materiale që nxënësin vlerësimin motivues të nxënësit, p.sh.: përgatitja e dosjes së arritjeve të nxënësit si pjesë e Portofolit Evropian të Gjuhëve, ku ai vendos certifikata, provime, projekte, dëshmi etj. që provojnë ecuri të tij/saj në gjuhë.

Në punime të nxënësve me grupe të vogla, mësues/i,-ja parashtron peshën e vlerësimit me notë të grupit në tërësi dhe të çdo nxënës/ i,-eje, në veçanti.

Vlerësimi me shkrim shërben për aftësimin në komunikimin me shkrim dhe mund të realizohet jo vetëm me laps e letër, por edhe në rrugë elektronike.

Mësues/i,-ja vlerëson nxënës/in,-en me notë për parashtrimet me shkrim në provimet periodike me shkrim dhe në prezantimet me shkrim të punimeve të tij/saj, të realizuara vetë ose në grup.

Vetëvlerësimi

Vetëvlerësimi është një tjetër element i rëndësishëm i vlerësimit në mësimin e gjuhës angleze, ku secili jep gjykimin për zotësinë e vet. Vetëvlerësimi është një plotësues i domosdoshëm i vlerësimit nga mësues/i,-ja dhe nga provimet, madje dhe nga prindërit e institucione të tjera vlerësuese. Vetëvlerësimi ka efekt kur ai u referohet normave dhe kapacitetit që korniza e gjuhëve parashtron për grupmohën e nxënësve dhe kur ky vlerësim është i lidhur me një përvojë të veçantë, që mund të jetë ajo e kalimit të testeve. Vënia e synimeve të qarta në program, mundëson vetëvlerësimin e tyre në vazhdimësi.

PEGJ-i është dokumenti që çdo nxënës/e që mëson një gjuhë ose ka mësuar një gjuhë, në shkollë ose jashtë saj, mund të shënojë njohuritë e tij gjuhësore dhe eksperiencat kulturore. PEGJ-i nxit çdo nxënës/e të mësojë më shumë gjuhë, edhe në nivele modeste dhe të vazhdojë t'i mësojë gjatë gjithë jetës. PEGJ-i nxit nxënës/in,-en të përmirësojë mësimin dhe kapacitetin e vlerësimit të aftësive të tij/saj në fushën e gjuhëve.

Nxënësit vlerësojnë punën e tyre në çifte. Më pas mësues/i,-ja dhe nxënësit bëjnë komenin përfundimtar. Nxënësit, gjithashtu, vlerësojnë punën e njëri-tjetrit në grupe, duke marrë role të ndryshme, madje dhe pa nevojën e ndihmës së mësues/it,-e. Nxënës/i,-ja mban shënim arritjet e tij/saj, duke përdorur edhe gjuhën amtare.

Interesi më i madh i vetëvlerësimit qëndron në faktin se ai është faktor motivimi dhe ndërgjegjësimi: ai i ndihmon nxënësit të njohin pikat e tyre të forta dhe të dobëta dhe kështu, të organizojnë më mirë të nxënit e tyre. Nga vetëvlerësimi përfiton si nxënës/i,-ja, ashtu edhe mësuesi dhe i gjithë procesi mësimor.